مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

جورج فوستر
ترجمه: رحمت آریا

۲۰۲۶/۰۴/۰۹

د جورج فوستر یون لیک: له بنګاله تر لندن سفر

دوهم ټوک

(۴۶)

له یوۀ لنډ سفر وروسته ځنګل ته په راګرځېدلو سره زما خپل ملګری ګیلان سید خپل د اوسېدو له ځایه وتلی او له بل سړي سره چې مخکې د حاجي محمد د مرستیال په توګه یاد سوی وو یو ځای سوی دی. دا سړی هم د ګیلان وو او سید ورسره پېژندګلوي درلوده، له دې چې په تن غښتلی وو نو د سید له خوښېدو مخکې يې موافقه کړې وه چې د زیارت د لارې په اوږدو کې به ورسره مرسته کوي. دغسې یوۀ ضیعف او سپین ږیري سړي ته دداسي یوۀ پیاوړي هملاري ملګرتوب مهم وو ځکه د سفر لاره سخته او درنده وه او ډېر توان او قدرت يې غوښت. ګیلاني د خپلې ژمنې د صداقت د ښودلو لپاره رسماً په قرآن سوګند کړی وو. د سید ددې توافق په اړه ډېر دلایل ول؛ سید له حقیقت سره همګامه وو؛ زه شخصاً د هغه یو شمیر بد چلندیو شاهد وم چې دۀ له خپلو هیوادوالو سره کړي ول. خو اوس چې خپل منزل ته نیږدې سوي دئ نو د غچ اندیښنه ورسره وه خو هغه په رښتیا خپله پښیماني ښودله او زما د لنډ مهالي غیبت پر مهال سید ورته بښیره بخښنه کړې وه او د راتلونکو همکاریو ژمنه يې ورسره کړې وه. کله چې ما ته يې دوډۍ راکړه سړی زښت ډېر شرمیدلی وو خو هیڅ يې ونه ویل. ما چې د ماښام سپک خوراک درلود واوریدل چې د ګیلان له ځایه د لفظي شخړې د خبرو لړۍ راتلله او دې خبرې زما اندیښنه ډېره کړله. پوه سوم چې د نوي ائتلاف تر منځ لفظي شخړه راپورته سوې ده. زوړ زائر ډېر ژر او په چټکۍ زما خواته راستون سو او په ډېرو عذر او زاریو يې د خپل ساده توب اشتباهات ومنل چې بیرته خپل ځای ته راسي.

په پینځه ویشتمي نېټي مو خپل پینځه فرسنګي مزل پای ته ورساوۀ او په لویدیځ کې د ځنګل ژۍ ته ورسیدو. موږ د ورځي په اوږدو کې د مازندران له سیند څخه تیر سوو. دا سیند مخکې له دې چې د مازندران له مسطح برخي او له شمال لویدیځي سیمي څخه تیر سي په ځوځو ځایونو کې تاو راتاو کیږي او په پای کې په مسجد سیر Muschid Sir کې د کسپین سمندرګي ته لویږي. دغه سیند د غونډیو او غرونو په منځ کې په چټکۍ ځغلي خو بیا هم دغه چټک بهیر د بار وړونکو آسونو لپاره د تیریدلو وړ دئ. کله چې دښتي ته راورسېدو سیند نرم بهیر درلود. سوداګرو ځنګل ته نیږدې په یوۀ حق العبور کې لږ پیسي ورکړې او له دې چې زه هم پردی/ بیګانه وم له ما يې هم څو پیني Pences واخیستلې.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

هرڅومره مې چې په دې پراخ او پلن ځنګل کې سفر وکړ بیا مې هم د انساني استوګنې او فرهنګ کومه نښه په کې ونـهٔ لیدله، یوازې د غونډیو په لمنو کې ایخوا دیخوا د وچو ځمکو نرۍ پراډې په سترګو کېدلې، موږ همداسې پر مخ تللو چې د پراخ لمنو درو مخه زموږ پر مخ خلاصه سوه او د کلیوالي هوساینې او پریمانۍ ښکلی منظر یې زموږ مخې ته کښېښود. ټول کلي مخ خلاصي او په ښکلې بڼې جوړ سوي ول؛ غونډې ګانې او درې تکې شنې وې او د خوړو اوبو نهرونه ترې راتاو ول؛ دغو ټولو صحنو داسې یو ښکلی انځور جوړاوهٔ چې د انسان ذهن ته یې ستره خوشحالي ډالۍ کوله. سره له دې چې ژمی وو خو هوا معتدله وه او د انګلستان د اپریل د میاشتې د تودوخې په شان وه. د اقلیم ددغه یو ناڅاپي بدلون دلیل چې په څو لنډو مودو کې موږ ولید د دې ولایت په کم ارتفاعي کې، د کسپین سمندرګي ته د هغه نـېږدې والی او د شاو خوا غرونو په محافظتي دیوال کې دئ. په شاو خوا کې د پسونو رمې څرېدلې خو دا رمې د خراسان د رمو په پرتلې کوچنۍ دي او هغه لوی او دراندهٔ لمونه نـهٔ لري چې نژاد یې د اندس د سیند او د مازندران د ختیځ تر منځ سیمو کې موندل کیږي. د هغوی غوښه د خراسان د پسونو د غوښې په پرتله خوږه یا غوړه نه ده.

په شپږویشتمې نـېټې له درې فرسنګو مزل وروسته سري Sari ته ورسیدو؛ سري یو استحکامي ښار دئ؛ سري د مازندران د حاکم آقا محمد خان استوګنځی دئ نوموړی د استراباد او د خراسان د یو شمیر سیمو حاکم هم دئ. زموږ لاره هموار او ځنګلي وه او ډیرې کوچنې ویالې د لارې په اوږدو کې وې او هم مو ټیټ غرونه مخې ته راغلل چې له شمال ختیځ مخ پر سویل لویدیځ غځیدلي ول. زموږ قافلې د سري Sari د سویل په تقریباً دوه مایلۍ کې دمه وکړه؛ زه او (سید) ښار ته لاړو او مو ولیدل چې د وروستۍ اورلګیدنې له کبله یې شدید تاوان لیدلی دئ. یو حبشي مریی [1] چې د دروازې ساتندوی وو موږ د دروازې په خوله کې ودرولو. وروسته له دې چې خپلې معمولې پوښتنې یې وکړې موږ ته یې د ننوتلو اجازه راکړه. د سري Sari بازار په خوراکي توکو ډک وو چې له هغې ډلې څخه د خوږو اوبو خړ کب وو دا هغه کب دئ چې د سویلي کسپین سمندرګي ته په غورځېدونکي سیند کې ډېر موندل کېږي.

سري Sari یو نسبتاً کوچنی ښار دئ خو اکثریت استوګن وګړي یې هغه اعتباري سوداګر دي چې د رئیس او افسرانو لپاره یې باندنۍ امتعې تدارک کوي. ښار ته نـېږدې د ارمنیانو یوه ټولنه سته چې د بیلابیلو شیانو په سوداګرۍ بوخت دي او هم له انګورو څخه جوړ د الکهولي څښاک سوداګري کوي. آقا محمد اغلب وختونه دغه الکهولي څښاک څښي خو داسې نـهٔ ښکاري چې چا ته دې تاوان ورسوي. آقا محمد په دې شهرت لري چې په خپل کار کې ډېره هڅه کوي او د مشرتابـهٔ لپاره لوړ ظرفیت لري او دا ددهٔ په حکومتولۍ کې ټولو ته څرګنده ده. د ښار له دیوالونو څخه په ښه ډول څارنه کیږي که څه هم د ښار تر دیوال لاندې خندق نری دئ خو په کافي اندازې ژور دي او کولی سي په اوسمهال کې په سیمې کې د هر ډول ګواښ پر وړاندې دفاع وکړي.

په دې وروستیو کې په سري Sari کې یوه ماڼۍ ودانه سوې چې پراخ جوړښت لري او د هرې بلې ودانۍ په پرتلې چې ما په فارس کې لیدلې، دا ماڼۍ منظمه بڼه لري.د ماڼۍ مخې ته د قدم وهلو لپاره کوچنۍ ځای ځانګړی سوی دئ او

[1] - مسلمانان د افریقا ددې سیمې خلکو ته حبشي وایي او په آسیا کې په دې دلیل د دروناي وړ دي چې په هغه کار کې چې تر سره کوي یې ظاهراً ډېر وفادار دي. حبشیان اغلب د شهزادګانو په منځ کې لیدل کېږي او هلته د اعتماد وړ منصبونه لري. په دربار کې ورته د خواجه د نوم په ورکولو د امپراتورۍ د حرمسرای ټولې داخلي چارې ددوی په اداره کې دي. سره له دې چې ددې قبیلې ښځې د مسلمانانو په نظر چندان ظاهري ښکلا نه لري، یعنې هغه ښکلا چې هر نارینه ورڅخه خوند اخلي، خو دا ښځې ځانګړې کورنۍ ځانګړتیاوې لري په ځانګړې توګه دوی ډېرې پاک لمنې ښځې دي او دې خبرې ددوی ارزښت لوړ کړی دئ. لیکوال

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

همدلته درې توپونه ځای پر ځای سوي دي او د درې عرابو بګی سره په مهارت ټینګ سوي دي. آقا محمد د فارس د قاجار [2] له قبیلې ځخه دئ چي تقریباً پینځوس کاله عمر لري او د ممتاز خان [3] زوی دئ، دی هماغه ممتاز خان دئ چي د نادر شاه له مرګ وروسته یې فارس په اله ګوله کې راګیر کړ او د تاج او تخت د نیولو لپاره د خپلو سیالانو په منځ کې مخکښ وو؛ هغه د یوۀ لنډ وخت لپاره د خلکو د یوې لویې ډلې له پلوه د امپراتورۍ د مشر په توګه اعلان سو. خو په پای کې مجبور سو چي د کریم خان پیاوړو ځواکونو ته تسلیم سي او له تسلیم کېدلو وروسته یې وواژۀ. د ممتاز خان کورنۍ هم د سوبمن کریم خان لاس ته ولوېدله او د هغه مشر زوی آقا محمد یې د نارینتوب له قدرت ځخه محروم کړ. زه نـۀ سم کولی تاسو ته د هغو پېښو په اړوند د قناعت وړ معلومات درکړم چي ځنګه دغه آقا محمد وده وکړه او په چټکۍ سره یې یوه پراخه سیمه تر خپلې ولکې لاندې راوستله.

په داسي یوۀ ملت کې چي د برخلیک بدلونونه او هوسونه په کې په ناپایه ډول ځرګند دي او د ژوند ځرخ دومره په چټکۍ تاویږي چي سترګې مبهوتوي، داسي ځای چي د سهار مهال مریی ماسپښین مهال د خپل ارباب د ورانیو پر سر سوبمن ولاړ وي نو د هغو لارو ځارل او د تیرو پېښو د پلونو د ځاپونو موندل چي پایله یې په ویاړ او قدرت اوړي آسانه کار نـۀ دئ او سړی له لالهاندۍ سره مخامخ کوي او عقلاً دغسي پوښتنو ته ځواب نه سي ترلاسه کولی. دغسي بدلونونه کولی سو په ټولنې کې حاکم فساد پورې وتړو چي قوانینو ته تابعیت نه لري او ان د عدالت له آدابو او رسومونو ځخه لیرې دئ او هرې انګیزې ته اجازت ورکوي چي د جاه طلبۍ، حرص او د غچ د ارضا شوم زیرۍ په کې وي.

د کریم خان له مړیني وروسته آقا محمد د فارس تر ټولو ځواکمن مشر سو. هغه ډېر ورونه لري، یو یې جعفر قلي نومیږي د مازندران په اصلي ښار بالفروش Balfrosh باندې حکومت کوي؛ خو کړۀ وړۀ یې شدیداً تر نظارت لاندې دي او اختیارات یې دومره محدود دي چي د آقا محمد له رضایت پرته اجازه نـۀ لري چي یوې روسي سوداګرۍ کښتۍ ته د تیریدلو اجازت لیک صادر کړي. ددې مشر ځواکونه د خدمت پر مهال ممکن تر پینځلس زرو سپرو پورې ورسېږي؛ د تیر کال په اوړدو کې کله چي ګیلان یې ونیو د ګیلان د حاکم حیدر خان د استوګنې ولسوالي (رشد Reshd) یې چور او لوټ کړه. حیدر خان له خپلې کورنۍ او خزانې سره تر هغو پورې یوې روسۍ فابریکې اینزیلي Enzillee [4] پناه یوړه چي مازندراني ځواکونه له دې ځایه ووتل.

داسي ښکاري چي اوسمهال آقا محمد یو بل برید ته د چمتو والي په حال کې دئ او ګومان کېږي چي دا کار به ډېر ژر پلې سي مګر دا چي د روسانو ځواک دی له دې کار ځخه منصرف کړي. روسانو له کلونو را په دېخوا د ګیلان له سوداګرۍ ځخه لويې لويې ګټې تر لاسه کړي دي نو داسي برېښي چي د همدغو هیلو او ارمانونو ملاتړ کوي. اوسمهال

[2] - قاجار د مازندران په ولایتي لهجه کې د یاغي او فراري په معنی ده او مشخصاً د یوې قبیلې نوم دئ چي عمدتاً په مازندران او استراباد کې ژوند کوي. قاجاریان د هندوستان د راجپوت په شان معمولاً د وسلو په جوړولو کې بوخت دي او ددې ولایت د سرتیرو غټه شمیره جوړوي. ښاغلی هانوی په استراباد کې د خپلو معاملاتو د شرحې په لړ کې د هغوی نوم یادوي. – لیکوال

[3] - د فتح علیخان په نوم یې هم شهرت درلود- لیکوال

[4] - د کسپین د سمندرګي سرحد ته نېږدې د (رشد) د شمال په شپږ مایلۍ کې موقعیت لري. - لیکوال

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ

آقا محمد يوازينی فارسي سردار دئ چي د کسپين له سمندرګي سره ګډ سرحد لري او د روسيي امپراتوري دی تر اوسه پورې خپل ځان ته مطيع او باج ورکوونکی ګرځولی دئ.

یوه کوچنی روسي سمندري رساله تقريباً يو کال مخکي د استراباد په ساحل کي واقع، د اشرف Ashroff لوی خليج ته راورسېدله. ددې ډلې بولندوی ساحل ته نيرډي د خپلي خدماتي ډلي د استوګني لپاره او احتمالاً د خپلو راتلونکو پلانونو لپاره د يوې لويې ودانی د جوړولو دستور ورکړ. کله چي د ودانی - جوړلو چارې خپل پای ته نيرډې سوې آقا محمد چي د روسانو له دې کار څخه په اندېښني کي لويدلي وو روسي بولندوی ته چي يو بې تجربې ځوان وو، د روسي بولندوی له افسرانو سره يې يو ځای د فارس د مسلمانانو په يوهٔ جشن کي د ګډون بلنه ورکړه. ډيري روسان چي له خپلو افسرانو سره يې د فارس په دې جشن کي ګډون کړی وو په غير منتظره ډول سره ونيول سول او زندان ته واچول سول. وروسته آقا محمد څرګنده کړه چي دداسي لويې ودانی په جوړولو کي د روسانو له دې اقدام څخه ډېر ناراحته دئ. روسانو کوښښ وکړ چي ددې خيانت او د مبلمه پالني ددې کړني څرګند نقض توضيح کړي خو آقا محمد روسانو ته وويل چي که خپلو افرادو ته ددې ودانی د تخريب په اړه دستور ورنهٔ کړئ نو دا کسان به زندان کي پاتي سي او ممکن له ډېر بد برخليک سره به مخامخ سي.

نوربيا

روسي بولندوی ددې ګواښ د عواقبو له ويرېو...

قدرمنو لوستونکو! د ښاعلي رحمت آريا د آرشيف: لينک

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رااليږلو مخکي په ځير و لولئ